Työ- ja elinkeinohallinnon henkilöstöliitto THHL ry

06.04.2018

TYÖ-JA ELINKEINOMINISTERIÖ
TIINA KORHONEN
TIMO MELING

Lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden väliaikaista järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä

Työ- ja elinkeinohallinnon henkilöstöliitto THHL ry on monissa eri yhteyksissä keskustellut sekä alueiden luottamusmiesten sekä muiden hedien että myös alueilla jäsenten kanssa hankkeilla olevista työvoima- ja yrityspalvelujen uusista kokeiluista. Tämä lausuntomme on aiempien lausuntojen lisäksi tulevaa kommentointia. THHL ry ei katso uusien kokeiluhankkeiden käynnistämistä tarpeelliseksi vaiheessa, jossa maakuntauudistus on todennäköisesti toteutumassa v. 2020 alusta ja TE-toimistojen lakkauttaminen astuu voimaan.

Nyt vireillä olevat hankkeet olisivat menossa olevia kokeiluja laajempia ja ulottuvat jopa ns. allianssimallin kokeiluihin sekä te-palvelujen osittain tai joissain jopa kokonaan alueen te-palvelujen tuottamisen siirtämiseen markkinoille. Ajatus on ulottaa v. 2018 kuluessa ja v. 2019 alussa alkavia kokeiluja jopa mahdollisen maakuntauudistuksen toteutumisen v. 2020 alkua pidemmälle aikavälille v. 2020 loppuun ja jopa v. 2021.

Jo käytössä olleiden ja menossa olevien kokeilujen osalta on käynyt selväksi, että tulokset eivät ole vastanneet määrältään ja laadultaan odotettua tulosta. Nämä eivät myöskään ole tuoneet esille sinällään mitään uusia tapoja ja työmenetelmiä asiakkaiden työllistymiseksi. Tuloksena viimemainituista ei voi pitää sitä, että TE-toimistojen perinteiset vanhat hyvät ja henkilöstön tärkeiksi kokemat työmenetelmät on uusina otettu kokeiluissa käyttöön. TE-toimistot ovat joutuneet karsimaan palveluitaan etenkin asiakkaiden face to face-tapaamisia, jotka mm. mätsäyksien kannalta ovat aina olleet parhaita tapoja edistää henkilön työllistymistä. Asiakkaiden siirtäminen vahvasti sähköisten palveluiden pariin on ollut suurelta osin TE-toimistojen rankkojen henkilöstöresurssien supistamisen seurausta tilanteessa, jossa työttömyys kasvoi ja pysyi korkealla. On myös todettava, että TE-toimistojen kokeiluille tekemä tausta- ja tukityö on kuormittanut henkilöstöä ja syönyt resurssien täysmääräistä käyttöä TE-toimiston palveluissa olevien asiakkaiden osalta.

Kokeilujen tuloksia tosin palvelujen tuottajatyritykset ovat päässeet näyttävästi esittämään sekä mediassa että TEMin omissa tilaisuuksissa. Näkökulma on ollut yksipuolinen ja tutkittua TEMin seurantatietoa ei juurikaan ole esitetty edes hallinnon sisällä.

Ratamestarinkatu 11 B
00520 HELSINKI
Pj. 0400 – 953 610
Email: etunimi.sukunimi@thhl.fi
Kotisivut: www.thhl.fi

Emme näe todellisia perusteita kokeiluille. Henkilöstön näkökulmasta tilanne on kestämätön. Nyt jo alimitoitetulla henkilöstöresurssilla hoidetaan urakkaluonteisesti TE-toimistojen perustyössä työttömien palveluita. Lisäksi te-asiantuntijat joutuvat usein myös selvittämään kokeilujen asiakkaille erinäisiä kokeilussa annettuja ja epäselviksi jääneitä asioita ja ohjeistuksia. Tämä kuormittaa myös valtakunnallista TE- ASPAa.

TE-toimistojen henkilöstöllä ei myöskään ole uskoa sille, että asiakkaiden ja eri asiakasryhmien välillä puolueeton, tasapuolinen kohtelu ja tietosuoja ovat rikkumattomia ulkopuolisten toimijoiden piirissä. Mm. nämä asiat ovat TE-toimistoväen perusarvoja asiakkaiden palveluissa.

3 luku – Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

- Lakiesitykseen ei saisi kirjata luvun ensimmäisessä kappaleessa olevan lauseen tavoin ”Palveluntuottajilla voi olla viranomaista paremmat mahdollisuudet tarjota yksilöllisiä, erilaisten työnhakijaryhmien tarpeisiin vastaavia palvelukokonaisuuksia sekä henkilökohtaista asiointia”. Heppoista olettamusta ja samalla oman hallinnon työtä aliarvioivaa. On hyvä huomioida, että tämä antaa myös kuvan TEMin huonosta/heikosta johtamiskyvystä ja ymmärryksestä siitä, miten asioita olisi pitänyt hoitaa. Perusasiahan on se, että alimitoitetulla resurssilla on jouduttu ohentamaan asiakkaiden henkilökohtaista palvelua ja toisaalta samanaikaisesti asiakasmäärän ollessa suurta, erilaiset TE-toimistojen valvonta- ja seuranatatehtävät ovat lisääntyneet ja ajankäytöllisesti korostuneet.
- Lakimuutoksessa palveluntuottajille tuotaisiin entistä enemmän mahdollisuuksia hoitaa monenlaisia asiakkaan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä. Siis positiivisia asioita, joiden tekemiseen TE-toimistojen henkilöstöllä on asiantuntijuus ja tieto sekä ymmärrys te-palveluiden palvelutarjooman kokonaisuudesta ja eri toimenpiteiden käyttökriteereistä.
- Silmiinpistävää on se, että kokeiluissa oltaisiin antamassa markkinoille positiiviset asiat palveluprosessista, mutta TE-toimistoille jäisi työvaltaisin pahiksen rooli. Tällä tarkoitamme sitä, että viimekädessä TE-toimisto vastaa aina palveluprosessin laissa säädettyjen toimien ja palveluiden toteutumisesta.
- TE-toimistot vastaisivat myös työnhakijaksi rekisteröimisestä, JTYPL:n mukaisten tukien myöntämisestä sekä typo-koulutuksen opiskelijavalinnoista ja omaehtoisen koulutuksen myöntämisestä. Mutta, onko tämä vastuu kokeiluyrityksen ehdotuksen perusteella vai miten tapahtuvaa vastuunottoa? Miten te-asiantuntija aidosti voi vaikuttaa päätöksentekoon ja vastata siitä? TE-toimistot antaisivat typo-lausunnot maksajille myös koko työnhakijan asiakkuuden kuluessa.
- TE-toimiston tehtävä on myös käynnistää selvitystyö ja antaa tarvittavat lausunnot maksajille, jos kokeilusta ilmoitetaan työnhakijan laiminlyöneen palveluntuottajan järjestämästä työllisyyttä edistävästä palvelusta. – Taas TE-toimiston ”tätien” negatiivinen sanktiorooli korostuu.
    - Em. liittyen herää kysymys siitä, kun palveluntuottaja seuraa suunnitelmien toteutumista ja mahdollisia laiminlyöntejä, millä vastuulla puuttuvat laiminlyönnit ovat? Onko vaarana se, että palveluntuottaja tekee omia tulkintojaan, jotka kenties kyseenalaistavat työttömien yhdenvertaisuuden
- Katsomme, että em. vastuut jättävät TE-toimistolle entistä enemmän työvaltaista valvonta- , lausunnonanto- ja rekisteröintitehtäviä sekä lisäksi asiakasohjauksen kokeiluihin. Ns. viranomaistyö painottuu em. palveluihin ja te-asiantuntijoiden ydinasiantuntijuus asiakkaiden työllistämisessä jää hyödyntämättä. TE-toimistojen

henkilöstö kokee tämän erittäin negatiivisena ja tavoitteellisena TE-toimistojen alasajon loppuvuosina ja asiantuntijoiden osaamisen aliarvioimisena ja tämän kuvan markkinoimisena myös asiakkaille ja hallinnon ulkopuolelle.

4. luku – Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

- Taloudelliset vaikutukset ovat mielestämme miltei täysin tyhjän päällä ja vailla näkymää todellisista kustannustehokkuuden lisäyksestä esim. työttömyysturvamenoissa ja säätöistä suhteessa hyvin resurssoituun te-hallinnon omaan asiantuntijatyöhön asiakkaiden henkilökohtaisessa palvelussa.
- Perusteluina esitetään olettamuksia tyyliin ”Työttömyysturvamenot voivat kuitenkin muuttua, jos te-toimistojen palveluprosessi muuttuu palveluntuottajilta ostettavien prosessien osalta ja muutos vaikuttaa työllistymistä edistävien palveluiden järjestämiseen joko palveluita lisäävästi tai vähentävästi” jne. Siis mitä? Tämä ei ole mikään taloudellisia vaikutuksia kuvaava peruste!
- Välillisesti palveluprosessin hoitaminen osin palvelutuotannon kautta voi vapauttaa TE-toimistojen resursseja, jolloin palveluiden määrää voidaan kasvattaa määrärahojen asettamissa rajoissa. Tämä olettamus on tyhjän päällä ja kertoo te-asiantuntijoille vain sen, että te-resursseja ”vapautetaan” markkinoille palveluntuottajien avustavien tehtävien hoitamiseen.
- Jotain epävarmuutta sentään on lakiesitykseen kirjattu ”On epävarmaa, pystyvätkö palveluntuottajat tuottamaan haastatteluita kustannustehokkaammin kuin julkinen palvelu. Palveluntuottajat ovat lähtökohtaisesti voittoa tavoittelevia toimijoita, jotka eivät tarjoa haastatteluita ainakaan tappiollisesti.” Tätäkin suuremmalla syyllä juuri tämä on selkeä peruste sille, ettei tässä vaiheessa tule näitä uusia kokeiluja ottaa käyttöön.
- Yritysnäkökulmasta on tarkasteltu erilaisia mahdollisuuksia mm. kolmannen sektorin mahdollisuuksia edistää työllisyyttä. Myös taloudellisen kannattavuuden katsotaan onnistuvan riittävän suuren asiakasmäärän kautta. Katsomme, että jo tämä on tosiasia, joka johtaa erilaisten työttömien entistä suurempaan eriyttämiseen. Markkinoille ohjautuvat ns, lyhyen palveluprosessin kautta helposti työllistettävät, jotka saavat näin ylipalvelua, koska valtaosin pystyvä työllistymään muutoinkin. Markkinoille valuu bonuspisteitä/euroja tuloksesta, jonka eteen ei ole suurta työmäärää tarvittu. Kohtuutonta ja kallista. Samoin tienaamatonta rahaa valuu markkinoille asiakkaista, joita kenties ilman todellista tarvetta ohjataan erilaisiin toimenpiteisiin, jonka aikana ei muuta palvelua työttömälle tuoteta.
- Eikö yhteiskunnan/julkisilla rahoituksella ole tärkeätä ohjata palveluita enempi työmarkkinoiden rajapinnassa oleviin ja pitemmän työllistämisprosessin kautta työelämään ohjaukseen.
- Palveluntuottajat käyttäisivät TE-toimiston asiakastietojärjestelmää, eikä palveluntuottajille aiheutuisi siitä erillisiä kustannuksia. Niinpä, mutta tietojärjestelmäsovelluksen tuottaminen TE-hallinnolle maksaa ja paljon.

4.2. – Vaikutukset viranomaisen toimintaan

- Lakiesityksessä esitetään olettamus siitä, että esim. määräaikaishaastattelujen ulkoistaminen vapauttaisi TE-toimiston henkilöstöresursseja ja kohdentaisi uudelleen mm. systemaattiseen asiakasohjaukseen palveluntuottajille. Tämäkö on te-asiantuntijan perustyötä?
- Esityksessä todetaan, että uudet tehtävät edellyttävät uudenlaista osaamista, jonka hankkiminen joko olemassa olevan henkilöstön koulutuksella tai uuden henkilöstön rekrytoinnilla vie myös aikaa ja resursseja.
- Kysymyksemme kuuluu, onko nyt sittenkin tarkoitus karsia nykyasiantuntijoita kaventamalla asiantuntijan Maakuntauudistuksen mahdollisesti toteutuessa ja markkinoille viemisen työn vaativuutta. Esityksessä ei käy selville, millaista uutta
- osaamista, koulutusta, millä aikataululla, miten, mikä taho vastaa koulutuksesta?
- Maakuntien mahdollisesti toteutuessa ja palveluntuottajien kilpailutuksen käynnistyessä, tulee esim. hankintaosaamista ja resurssointia siihen vahvasti lisätä. ELY:jen nykyinen typo-hankkeiden resurssi ei riitä. Tarvitaan lisäresurssia te-asiantuntijoista. Tämä vaatii koulutusta myös nykyisille osaajille, koska markkinat ja kilpailutettavat palvelukokonaisuudet ovat tällöin uusia. Tarvitaan kilpailulainsäädännön ja te-/kasvupalveluiden substanssin hyvä tuntemus tarjousten pisteyttämisissä ja valinnoissa. Näistä tehtävistä kiinnostuneet tulisi mahdollisimman pian haarukoida, koulutettavat valita ja heille koulutus käynnistää.
- Maakuntien aloittaessa ja jo ennen sitä tulee esim. hankintaosaamista ja resurssointia siihen vahvasti lisätä. ELYjen nykyinen typo-hankkeiden resurssi ei riitä. Tarvitaan lisäresurssia te-asiantuntijoista. Tämä vaatii koulutusta myös nykyisille osaajille, koska markkinat ja kilpailutettavat palvelukokonaisuudet ovat tällöin uusia. Tarvitaan kilpailulainsäädännön ja te-/kasvupalveluiden substanssin hyvä tuntemus tarjousten pisteyttämisissä ja valinnoissa. Tähän koulutukseen halukkaat te-asiantuntijat tulisi pikaisesti haarukoida ja itse koulutus käynnistää mahdollisimman pian.

4.3. – Yhteiskunnalliset vaikutukset

- Kansainvälisiä kokemuksia on käsitelty ja esimerkkejä on esitelty hyvin kapea-alaisesti ja ns. onnistuneempia maita korostaen. Toki niissäkin on kipuiluja ollut, eivätkä tulokset talouden ja työttömien palveluiden tasavertaisuuden näkökulmasta ole kovinkaan hyviä. Me THHL:ssa saimme jo v. 2011 –12 tietoa Tanskassa Aalborgin yliopistossa tehdystä tutkimuksesta, jossa oli selvitystä maista , joilla silloin jo oli ollut pitempään käytössä yksityistetyt työvoimapalvelut. Esim. Uudessa-Seelannissa ja Hollannissa, osin myös Isossa-Britanniassa (laajemmin julkispalveluita) oli osittain ryhdytty vetämään palveluita takaisin omaksi julkiseksi tuotannoksi. Palvelut markkinoilla olivat tulleet todella hintaviksi ja tulokset suhteessa hintaan jäivät huomattavasti heikommiksi kuin julkisena tuotetut palvelut. Lisäksi laatu oli kirjavaa ja asiakkaita rajusti eriyttävää. Palveluiden tuottajat jättivät heikommat asiakkaat hoitamatta oman onnensa nojaan. Saimme ko. tietoa Tanskassa liitomme Pohjoismaisessa yhteistyökonferenssia, jossa ko. tutkija oli esittelemässä tutkimustaan. Sittemmin saimme vielä lisää päivitettyä tietoa asian tiimoilta myöhemmissä tapaamisissa, viimeksi v. 2015. Jo 2012 oli meilläkin tahoja, jotka hohkasivat palveluiden markkinoille viemisestä. Olemme silloisille työnantajakumppaneillemme ko. terveiset kertoneet.

- Mikäli kokeiluja järjenvastaisesti lähdetään toteuttamaan, tulee palvelujen hankintasopimuksissa perushintaa määriteltäessä arvottaa sopimukseen näkyväksi osaksi eurot myös siitä osasta hintaa, jonka TE-toimistot avustavina tehtävinä joutuvat kokeiluille hoitamaan, TE-asiakastietojärjestelmän käyttö sekä muut mahdolliset palvelut/työvälineet, jotka kokeilujen toteuttamiseksi jäävät te-hallinnon kustannettaviksi. Vasta tämä kertoo paremmin panos-tuotos-hinnan todellisuuden.
- Mikäli kokeiluilla aidosti kuvitellaan haettavan kokemusta tulevien maakuntien aikaiseen palvelujen markkinoille viemiseen, on huomioitava myös selkeästi kaikki se työmäärän osuus, jonka viranomaiset tuottavat. Siihen ei riitä kaavailuissa olleet n. 20% osuudet nykytasosta. Puhutaan aivan eri suhteista.

Lopuksi

THHL ry ei tue hallituksen näkemystä uusien kokeilujen käynnistämisestä ja katsoo, ettei maakuntauudistuksen lähestyessä ole järkevää lähteä uusia kokeiluja enää perustamaan. Työpaikat ovat lisääntyneet ja työttömiä pitää saada työelämään ja tukea apua tarvitsevia aktiivitoimiin ja sitä kautta tukevammin työelämään. Te-asiantuntijat tarvitsevat nyt rauhoitettua työaikaa asiakkaiden palveluun. Te-asiantuntijat tarvitsevat myös ehdottomasti TEMin johdon täysmittaisen tuen ja ansaitsemansa arvostuksen työlleen. Parhaiten te-palveluiden tulosta parannetaan lisäämällä TE-toimistojen resursseja niin, että face to face-asiakaspalvelu on mahdollisimman laajasti toteutettavissa. Te-asiantuntijat osaavat työnsä, jos he saavat ydinasioihin aikansa käyttää ja erilaiset ylimääräiset kokeilujen valvonta, seuranta, lausunto- ym. tukitehtävät saadaan päätökseen v. 2018 päättyvien kokeilujen myötä.

On myös ymmärrettävä, että te-resurssien siirtoja kokeilujen käyttöön ei voi toteuttaa ilman yt-neuvottelumenettelyä. Emme katso mahdolliseksi sitä, että henkilöstöä valjastettaisiin esim. v. 2020 päättyviin kokeiluihin. Mikäli maakuntauudistus toteutuu v. 2020 alusta ja te-toimistot lakkautetaan, tulee koko henkilöstön olla samalla viivalla maakuntiin siirtymässä ja uusia sijoittumisia ja tehtäviä jaettaessa.

Katsomme, että olettamukset kokeilujen vaikuttavuudesta ovat tyhjän päällä, eivätkä perustu todellisuuteen, vaan lähinnä markkinoille viemistä ajaviin ideologisiin arvoihin.

Yhteistyöterveisin.
THHL ry psta

EIJA TUUTTI
Eija Tuutti
puheenjohtaja